

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ 21 -50

Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζουν, οι χρονικές προτάσεις είναι δυνατόν να εκφράζουν:

1. κάτι το σύγχρονο. Εδώ διακρίνουμε δυο κατηγορίες:

α. παράλληλη διάρκεια: εισάγονται με τους συνδέσμους dum, quoad, quamdiu + οριστική

Dum Caecilia vixit, Metellus eam multum amavit [38]: όσο έζησε η Καικιλία, ο Μέτελλος την αγαπούσε πολύ.

β. μια συνεχιζόμενη πράξη (χρονική πρόταση), στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη (κύρια πρόταση): εισάγονται με τον σύνδεσμο dum + οριστική ενεστώτα, οποιοσδήποτε κι αν είναι ο χρόνος της κύριας πρότασης.

Caecilia,..., dum... omen nuptiale petit filiae sororis, ipsa fecit omen [38]: ενώ η Καικιλία αναζητούσε κάποιο γαμήλιο οίωνό για την κόρη της αδελφής της, η ίδια δημιούργησε τον οίωνό.

2. κάτι το προτερόχρονο: εισάγονται με τους συνδέσμους postquam (αφού), ut, ubi (όταν, μόλις), simul (μόλις), simulac, cum primum + οριστική, που για το παρελθόν είναι συνήθως η οριστική του παρακειμένου (ή του υπερσυντελικού).

Equidem, ut veni ad urbem, non destiti omnia sentire...[37]: εγώ βέβαια, μόλις ήλθα στην πόλη, δεν έπαψα να πιστεύω όλα....

3. κάτι το υστερόχρονο: εισάγονται με τους συνδέσμους antequam, priusquam (πριν), dum, donec, quoad (μέχρι)

+ οριστική, όταν η πράξη ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη

Augustus tempus extraxit, donec induxit mentionem aetatis [47]: ο Αύγουστος καθυστέρησε, μέχρι που έφερε την κουβέντα στην ηλικία (μόνο χρονικό ενδιαφέρον).

+ υποτακτική, όταν η πράξη περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη (δεν ισχύει η ακολουθία των χρόνων)

...expectabat dum aliqua vox... audiretur [38]:... περίμενε μέχρι να ακουστεί μια φωνή.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ CUM

Εισάγονται	Εκφέρονται	Εκφράζουν
cum ιστορικός - διηγηματικός	υποτακτική παρατατικού: σύγχρονο Υπερσυντελικού: προτερόχρονο (μόνο για διηγήσεις του παρελθόντος)	σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσα στην κύρια και τη δευτερεύουσα πρόταση
cum καθαρά χρονικός	οριστική (παρελθόν, παρόν, μέλλον)	χρονικό προσδιορισμό
cum επαναληπτικός (quotiescumque)	οριστική αρκτικού χρόνου (για παρόν, μέλλον), παρατατικού/ υπερσυντελικού (για παρελθόν)	αόριστη επανάληψη
cum αντίστροφος	οριστική παρακειμένου	αιφνίδιο γεγονός

Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις χρονικές προτάσεις:

1. Cum lacrimae suae vincerent, egrediebatur [23]: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το egrediebatur. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους. Είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (vincerent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (egrediebatur) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν
2. Cum P. C. Nasica ad Ennium poetam venisset, Nasica sensit illam domini iussu id dixisse. [24]

3. Quotiescumque avis non respondebat, sutor dicere solebat [29]: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το solebat. Εισάγεται με τον χρονικό-επαναληπτικό σύνδεσμο quotiescumque, ο οποίος ισοδυναμεί με τον επαναληπτικό cum. Εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη, και συγκεκριμένα με οριστική παρατατικού (respondebat). Εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν και σε σχέση με την κύρια πρόταση δηλώνει το σύγχρονο.
4. Is cum aliquando castris abiret, edixit. [31]
5. Cum Africanus in Literno esset, complures praedonum duces forte salutatum ad eum venerunt. [34]
6. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt. [34]
7. Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt, is fores reserari... iussit. [34]
8. Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum vixit, multum amavit.
9. Caecilia,..., dum...omen nuptiale petit filiae sororis, ipsa fecit omen. [38]
10. ...expectabat dum aliqua vox...audiretur. [38]
11. Tum intellexi,..., cum iam neutris gratiam referre poteram. [44]
12. Augustus tempus extraxit, donec induxit mentionem aetatis. [47]
13. Porcia, Bruti uxor, cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset, cultellum tonsorium...poposcit. [49]

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ 21-50

Για να αναλύσεις μια χρονική μετοχή σε χρονική πρόταση, λάβε υπόψη σου το εξής:

1. Χρόνος μετοχής: ενεστώτας = σύγχρονο

dum + οριστική ενεστώτα

cum + υποτακτική παρατατικού

abeunt 21: dum iam abeunt / cum abirent

ostendens 25: dum ostendit / cum ostenderet

rediens 28: dum redit (η μετοχή δεν μπορεί να αναλυθεί με τον ιστορικό cum, γιατί αυτός ο σύνδεσμος χρησιμοποιείται μόνο για διηγήσεις του παρελθόντος)

ingredienti 43: dum ingrederis/-re / cum ingredereris/-re

exulantem 44: dum exulat / cum exularet

2. Χρόνος μετοχής: παρακείμενος = προτερόχρονο

postquam, ubi, ut + οριστική (Παρακειμένου ή του Υπερσυντελικού: για το παρελθόν)

cum + υποτακτική υπερσυντελικού

rogatus 21: postquam rogatus est / cum rogatus esset

interrogatus 40: postquam interrogatus est / cum interrogatus esset

emissa 44: postquam cerva emissa est a servo / cum cerva emissa esset a servo

vocatus 49: postquam vocatus est / cum vocatus esset

ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ

1. ΓΝΗΣΙΑ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ (το υποκείμενό της δεν έχει σχέση συντακτική ή νοηματική με τους όρους του ρήματος της πρότασης)

Occiso Scriboniano (23):

cum Scribonianus occisus esset

postquam/ ubi/ ut Scribonianus occisus est.

2. ΙΔΙΑΖΟΥΣΑ Ή ΝΟΘΗ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ (το εννοούμενο ποιητικό αίτιο της μετοχής ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος. Πάντα παθητικού παρακειμένου)

1. deletis legionibus (21):

cum Galli legiones delevisent

postquam/ ubi/ ut Galli legiones deleverunt.

2. quibus interemptis (21):

cum Camillus eos interemisset

postquam/ ubi/ ut Camillus eos interemit.

3. audita salutatione (29):

cum Augustus salutationem audivisset

postquam/ ubi/ ut Augustus salutationem audivit.

4. abiectis armis (34):

cum praedones arma abiecissent

postquam/ ubi/ ut praedones arma abiecerunt.

5. occupata urbe (40):

cum Sulla urbem occupavisset

postquam/ ubi/ ut Sulla urbem occupavit.

6. hac re audita (47):

cum Augustus hanc rem audivisset

postquam/ ubi/ ut Augustus hanc rem audivit.

7. admissis amicis (48):

cum Sertorius amicos admisisset

postquam/ ubi/ ut Sertorius amicos admisit.

Όλες οι παραπάνω μετοχές είναι χρονικές.

ΠΡΟΣΟΧΗ:

intercepta epistula (45) υποθετική μετοχή: Curat et providet ne, si epistula intercepta sit, nostra consilia ab hostibus cognoscantur.

3. ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ

Ένα όνομα ή αντωνυμία ως υποκείμενο και ένα ουσιαστικό (που δηλώνει αξίωμα, ηλικία, επάγγελμα) ή ειδικό επίθετο ως κατηγορηματικό προσδιορισμό. Δηλώνει χρόνο

Brenno duce (21): cum Brennus dux esset / cum Brennus dux erat

patre imperatore (30): cum pater imperator esset/ cum pater imperator erat.